

ALDA NEWSLETTER JUL 2014

Učešće građana na lokalnom nivou u Evropi i susednim zemljama - Nova knjiga ALDA

"Participacija građana na lokalnom nivou u Evropi i susednim zemljama" je naziv nove publikacije ALDA, čiji je urednik Antonella Valmorbida, generalni sekretar ALDA, a objavljena je od strane izdavača Peter Lang.

ALDA - Evropska asocijacija za lokalnu demokratiju - je organizacija posvećena promociji dobrog upravljanja i učešća građana na lokalnom nivou, koja se sastoji od preko 160 članova koje čine lokalne vlasti i organizacije civilnog društva Evrope.

Od nedavno su nastali novi oblici interakcije između građana i donosioca odluka. Analizom 15 godina rada ALDA i njenih direktnih aktivnosti sa svojim članovima i partnerima, ova publikacija doprinosi boljem razumijevanju dodatne vrednost učešća građana na lokalnom nivou u Evropi i susednim zemljama.

Ova knjiga okuplja rad generalnog sekretara i zaposlenih ALDA i Agencija lokalne demokratije, kao i brojne dobre prakse i stavove članova i partnera ove široke mreže. Kroz predstavljena iskustva sa terena, ALDA pokazuje kako i zašto učešće građana dovodi do usvajanja boljih rešenja, i u isto vreme, neguje dugotrajan, uravnotežen razvoj.

Ova publikacija donosi zaključke i nudi pronicljiva rešenja za buduće aktivnosti koje imaju za cilj izgradnju istinski demokratske lokalne demokratije. Stoga je posebno korisna za sve one koji nameravaju budu aktivni u okviru nedavno usvojenog programa "Evropa za građane" 2014-2020, kao i da povežu teme aktivnog građanstva i razvoja - fokus Evropske godine 2013. i 2015.

Knjigu možete naručiti preuzimanjem ovog [obrasca](#).

Predsednik ALDA Oriano Otočan nagrađen od strane italijanskog predjednika za svoj rad u oblasti promovisanja saradnje sa Italijom

U ponedeljak 14. jula 2014, važno odlikovanje je dodeljeno našem predjedniku Orianu Otočanu kao direktoru Odeljenja za međunarodnu saradnju i EU integracije Istarske županije, od strane predjednika Republike Italije, Giorgia Napolitana.

Dodeljeno odlikovanje je "Stella d'Italia" (italijanska zvezda), uručeno za posebno angažovanje i mnogobrojne aktivnosti u razvoju dobrih odnosa i značajne saradnje između Italije i drugih zemalja i za promovisanje važnosti veza sa Republikom Italijom.

Odlikovanje je uručio italijanski generalni konzul, Renato Cianfarani, u sedištu Istarske županije, u Puli. Istarski župan Valter Flego domaćin sastanka, kao i drugi hrvatski i italijanski predjednici su takpđe prisustvovali događaju: predjednik Regije Veneto, g. Zaia, predjednik Regionalnog saveta Friuli Venecija Đulija, g. Iacop, podpredjednik ALDA, g. Perelli, i delegat Agencije lokalne demokratije Verteneglio, g. Ademollo.

Predjednik Iacop saradjuje sa predjednicima Istarske županije već više od deset godina, prepoznajući g. Otočana kao relevantnog sagovornika, i naveo da je veoma lako raditi na pitanjima od zajedničkog interesa, kada saradujete sa osobom koja veruje u participaciju i dijalog, koja može zamisliti svet u kome prijateljstvo između ljudi, sinergije i zajedničko znanje mogu doprineti izgradnji bolje budućnosti. Predjednik Iacop takođe je poželeo g. Otočanu sve najbolje na novom zadatku, koji će mu uskoro biti dodeljen u Briselu, kao članu kabineta novoizabranog člana Evropskog parlamenta g. Ivana Jakovčića. Zahvaljujući ovom novom izazovu, saradnja sa Evropom se može nastaviti na veoma pozitivan način.

Agencija lokalne demokratije u Dnjepropetrovsku je potrebna više nego ikad

Član Upravnog odbora ALDA, Mr Lucio Gregoretti iz Monfalcone-a i generalni sekretar gđa

Antonella Valmorbida, učestvovali su na pripremnom sastanku za osnivanje Agencije lokalne demokratije u Dnjepropetrovsku u Ukrajini.

Sastanak koji je održan u Akmene (Litvanija), a finansiran u okviru programa Radimo zajedno za razvoj (WTD), dao je mogućnost partnerima iz Evrope i Ukrajine da razmene mišljenja o mogućnostima saradnje i da identifikuju nova partnerstva.

Volodimir Peregudov, zamenik predsednika Regionalnog saveta Dnjepropetrovsk, pozvao je na formiranje Agencije: "Ova inicijativa je potrebna više nego ikad, a mi treba da otvorimo komunikaciju između građana i vlasti. Rizici od daljih poteškoća mogli bi se pojaviti ako ne otvorimo i razjasnimo dijalog". Gđa Tatjana Kudina iz UNDP Ukrajina takođe je pojasnila partnerima mogućnosti saradnje sa njihovim tekućim programom za razvoj zajednice.

Program UNDP Art - uz prisustvo g. Francesca Bicciato-a, koji se javio iz Brisela - takođe je prepoznat kao ključni partner za ovu inicijativu, sa svojim počecima u Ukrajini.

Domaćin sastanka je bio grad Akmene, a njegov gradonačelnik, Vitalijus Mitrofanovas, je dao odličan uvod u debatu i objasnio kako bi saradnja sa Ukrajinom mogla biti značajna za njih, kako su prošli kroz tešku tranziciju u poslednjih nekoliko godina.

ALD Ukrajina ima podršku i partnerstvo Donje Šlezije (Poljska). Akcioni plan je identifikovao moguće otvaranje Agencije u jesen 2014..

Europa per i Cittadini: Pubblicata la guida del programma 2014-2020”

Da li ste zainteresovani za aktivno evropsko građanstvo i evropsko sećanje? Učestvujte u ALDA letnjoj školi o Evropi, učešću i sećanju, od 1. do 6. septembra 2014., u Asiago (Vicenza), Italija.

Četvorodnevne aktivnosti, namenjene studentima, zaposlenima u NVO, kao i predstavnicima lokalnih vlasti, će produbiti vaše znanje o programu "Evropa za građane" i njegovim prioritetima. Škola je organizovana tokom stogodišnjice Prvog svetskog rata u značajnim mestima Asiago i Rovereto, italijanske teritorije snažno povezane koliko sa ratom toliko i sa mirom.

Program će obuhvatiti različite teme, a posebno:

- Evropska istorija i izazovi
- Elementi upravljanja projektnim ciklusom (PCM)
- [Master class za program "Evropa za građane" 2014-2020](#)

- Posete i aktivnosti koje inspirišu projektne ideje u Asiago, povezanim sa Prvim svetskim ratom
- Poseta i sastanak u Roveretu sa "[Fondazione Opera Campana dei Caduti](#)", širom sveta poznat po svojem Zvonu mira.

[Ovde možete pronaći kompetan informacioni list.](#)

Za registraciju i dodatne informacije, kontakt osoba je Marco Boaria, coordinator jedinice za resurse i razvoj ALDA kancelarije u Vicenza (Italija) - e-mail: marco.boaria@aldaintranet.org - telefon: +39 0444 54 01 46

Rok za registraciju: 25. jul

Troškovi: počev od 1.150 €, uključujući smeštaj, ishranu, posete, materijale, aktivnosti, treninge, lokalne transfere (putni troškovi za Asiago i iz Rovereta nisu uključeni), i 6 meseci probnog perioda ALDA usluga za ne-članove.

Članovi ALDA će ostvariti popust od 10%.

100 godina od Prvog svetskog rata: O čemu ne pričamo, to ne postoji - Čega se ne sećamo, to ćemo ponoviti!.

Izjava Foruma civilnog društva Istočnog partnerstva o hapšenju Hasana Huseinlija šefa Centar za građansku edukaciju Inteligentni Građanin, Azerbejdžan

Dana 14. jula, sud Ganja, Nizami Regije, osudio je Hasana Huseinlija, šefa "Centar za građansku edukaciju Inteligentni Građanin sa sedištem u gradu Ganja u Azerbejdžanu na 5 godina , 11 meseci i 28 dana.

Upravni odbor Foruma civilnog društva Istočnog partnerstva snažno protestuje protiv hapšenja Hasana Huseinlija. On je uhapšen na osnovu izmišljenih optužbi za huliganstvo, koji navode da je navodno napao nožem, osobu sa kojom nikada nije stupio u kontakt. Policija u Ganji je potvrdila optužbe. Istraga koja je sprovedena protiv Hasana Huseinlija je potpuno nezakonita i apsurdna, i ne opravdava njegov pritvor.

Hasan Huseinli je po obrazovanju, promoter, društveni aktivista i lider zajednice, koji je imao ogroman pozitivan uticaj na stotine mladih Azerbejdžanaca, ohrabrujući ih da studiraju u inostranstvu i doprinesu razvoju Azerbejdžana sa svojim znanjem i veštinama. On je veoma poštovani aktivista za građanska prava, a njegova organizacija je visoko cenjena u Azerbejdžanu i inostranstvu. Smatramo da je pritvor Hasana Huseinlija deo većeg udara na civilno društvo.

Apelujemo na vladu Azerbejdžana da odmah oslobodi Hasana Huseinlija, i da odbaci sve optužbe protiv njega. Vlasti moraju da shvate da svaki dodatni politički zatvorenik u Azerbejdžanu podriiva imidž zemlje u inostranstvu i njenu poziciju u Savetu Evrope i u Organizaciji za bezbednost i saradnju u Evropi, kao i njenim odnosima sa Evropskom unijom.

Pozivamo Evropsku komisiju, Delegacije EU u Baku-u, i Evropski parlament da najoštrije osudi njegovo hapšenje, i da podrži Forum civilnog društva u vršenju pritiska na vlasti Azerbejdžana da hitno oslobode sve političke zatvorenike u Azerbejdžanu.

Preuzmite .pdf verziju [izjave](#).

ALDA podržava izjavu o hapšenju našeg člana.

Izgradnja lokalne demokratije - ALDA i ALD u fokusu u Dnjepropetrovsku, Ukrajina

ALDA saradnik za komunikacije Irene Zanetti predstavila je rad udruženja, kao i specifičnost Agencija lokalne demokratije, tokom prvog seminara Jugoistočnog programa u organizaciji našeg člana Ukrajinske škole za političke studije, u saradnji sa Savetom Evrope. Seminar je održan u Dnjepropetrovsku od 14-19 jula.

Sednica na koju je ALDA bila pozvana da da svoj doprinos nosila je naziv "Lokalna demokratija na delu", a iskustva iz ALD na terenu su najbolja praksa čija je vrednost sve više i više vidljiva, čak i u Ukrajini, u Dnjepropetrovsku, gde će biti uspostavljena buduća ALD, zahvaljujući saradnji sa regijom Dnjepropetrovsk i međunarodnim partnerima, regijom Donja Šlezija iz Poljske, kao i sa opštinom Akmene, iz Litvanije.

Učesnici su pokazali veliko interesovanje za način rada ALD i izrazili su svu svoju podršku budućim agencijama. Tim povodom, Irene Zanetti se sastala sa predstavnicima regije Dnjepropetrovsk, Volodimirom Peregudovim i Ianom Gorobets.

Gruzija , Moldavija i Ukrajina potpisale sporazum o pridruživanju sa EU - utirući put za lokalnu demokratiju i učešće građana

Evropska asocijacija za lokalnu demokratiju (ALDA) se pridružuje Gruziji, Moldaviji i Ukrajini u proslavljanju današnjeg potpisivanja Sporazuma o pridruživanju i Odredbi o sveobuhvatnim zonama slobodne trgovine sa EU. Ovi sporazumi označavaju početak mnogo bližih odnosa sa Evropskom unijom - u smislu političkog udruživanja, ekonomskih integracija, ali nadamo se i kontakata među ljudima i veza između organizacija civilnog društva. Potpisi predstavljaju kulminaciju velikih reformskih napora preduzetih od strane Gruzije, Moldavije i Ukrajine u kontekstu Istočnog partnerstva - u pružanju podrške razvoju civilnog društva i transparentnom donošenju odluka.

ALDA deluje na teritoriji regiona Istočnog partnerstva od sredine 2000-tih radi podrške lokalnoj demokratiji, učešću građana u odlučivanju na lokalnom nivou i efikasne saradnje između lokalnih vlasti i organizacija civilnog društva. To su vrednosti koje se vrednuju i širom Evropske unije. U ispunjavanju Sporazuma o pridruživanju i sprovođenja dalje integracije zemalja Istočnog partnerstva sa EU, dobro upravljanje i ljudska prava treba da ostanu prioritet.

Pre samo dva dana, ALDA je održala sastanak partnera za osnivanje buduće Agencije lokalne demokratije (LDA) u Dnjepropetrovsku, Ukrajina, koja će predstavljati treću u Istočnom partnerstvu - zajedno sa LDA Jermenijom, u Gyumri i LDA Gruzijom, u Kutaisi. Tom prilikom, Volodimir Peregudov, zamenik predsednika Regionalnog saveta Dnjepropetrovsk, pozvao je na što skorije uspostavljanje agencije u cilju otvaranja dijaloga između građana i vlasti. Ova vest ne predstavlja samo ključni korak u odnosima između tri zemlje i EU, već i konkretan akt u koji otvara put za lokalnu demokratiju i aktivno učešće građana.

Antonella Valmorbida
Generalni sekretar ALDA

U Sarajevu obeležena stogodšnjica od početka Prvog svetskog rata

Zajedno sa mnogim organizacijama, posetiocima i meštanima, ALDA je obeležila početak Prvog svetskog rata u Sarajevu, 28. juna 2014.

Pre 100 godina, na isti dan, na istom mestu, Gavrilo Princip, lokalni momak od 19 godina, izvršio je atentat nad austrougarskim nadvojvodom Francom Ferdinandom. Ovaj događaj se smatra početkom Prvog svetskog rata, takođe poznatog kao "Veliki rat", koji je zauvek promenio mapu Evrope i sveta.

Na ulicama glavnog grada Bosne i Hercegovine okupili su se brojni domaći i međunarodni gosti koji su prisustvovali kulturnim, sportskim i obrazovnim manifestacijama. Obeležavajući stogodišnjicu, meštani su prepričavali priče o ovom istorijskom događaju, kao i one novije istorije u vezi sa ratom na Balkanu, koji se dogodio pre samo 20 godina.

Sarajevo, takođe nazvan srce Evrope, zaista je dao srce za slobodu u prošlosti, što je razlog više za proslavu mira, koji je teško zarađen u ovom delu Evrope. Naši razgovori sa posetiocima su nas još jednom podsetili da nastavimo da se sećamo teških vremena, i delimo poruku mira, solidarnosti i dijaloga, u znak sećanja na one koji su dali svoje živote za slobodu.

ALDA na sastanku Radne grupe I "Demokratija, ljudska prava, dobro upravljanje i stabilnost " Foruma civilnog društva Istočnog partnerstva

U svojstvu koordinatora podgrupe za reformu javne uprave i lokalnu samoupravu (LGPAP), ALDA je doprinela godišnjem sastanku Radne grupe I "Demokratija, ljudska prava, dobro upravljanje i stabilnost " Foruma civilnog društva Istočnog partnerstva, koji je održan u Briselu 17. juna 2014.

Na sastanku se razgovaralo o budućnoj podršci EU civilnom društvu zemalja regiona Istočnog partnerstva (EAP) i koji je predstavljao dobru mogućnost za lokalne organizacije civilnog društva iz regiona da stupe u kontakt sa Evropskom komisijom i Evropskom službom za spoljne poslove

(EEAS). Govornici su bili g. Richard Tibbels, šef Odseka za Istočno partnerstvo, regionalnu saradnju i OEBS -EEAS, Sintija Bernava iz DONUM ANIMUS, iz Letonije, Lasha Tugushi iz Evropske inicijative liberalne akademije Tbilisi i druge lokalne nevladine organizacije iz šest zemalja EAP.

Gospodin Tibbels istakao je četiri ključne oblasti na kojima EU treba da radi u pripremama za samit u Rigi 2015:

1. Efikasno sprovođenje Sporazuma o pridruživanju ;
2. Diferencijacija zemalja Istočnog partnerstva po različitim fazama tranzicije, sa tri zemlje opredeliti se za puno političko i ekonomsko pridruživanje (Ukrajina, Moldavija i Gruzija);
3. Komunikacija radi dobijanja ispravnih poruka o tome šta EAP stvarno znači;
4. Faktor Rusije. EAP ne postoji u vakumu. Odgovor EU Rusiji treba da se rukovodi jasnim ograničenjima (npr. kao na Krimu) i ciljanim sankcijama, ali u isto vreme EU treba da pokuša da preduzme dijalog sa Rusijom.

Gđa Carmen Falkenberg, šef Sektora u jedinici za regionalne programe istočnog susedstva Generalnog direktorata DEVCO Evropske komisije, naglasila je značaj podrške poslovnim i profesionalnim organizacijama i podstakla na veće učešće organizacija civilnog društva na platformama i panel sastancima.

Drugi deo sastanka se odvijao u podgrupama kako bi se razgovaralo o aktivnostima i akcionim planovima za svaku od podgrupa. Neke od glavnih akcionih tačaka identifikovanih za LGPAR podgrupu za narednu godinu su: reforma javne uprave, decentralizacija, učešće građana u odlučivanju na lokalnom nivou, učešće u reformi državne službe, nastavak saradnje sa Konferencijom regionalnih i lokalnih vlasti (CORLEAP) i Kongresom lokalnih i regionalnih vlasti Saveta Evrope, praćenje sprovođenja Inicijative vodećeg opštinskog modela Evropske Unije, angažovanje u konsultacijama UN za lokalizovanje razvojne agende nakon 2015. i pripreme Indeksa fiskalne decentralizacije u šest zemalja EAP.

Projekat DECIDE - od razmene do implementacije najboljih praksi

Međunarodni seminar projekta DECIDE je uspešno završen 13. juna 2014.

Trodnevna manifestacija okupila je predstavnike 25 partnera iz 15 zemalja, kao i lokalne učesnike, da razmene iskustva i razgovaraju o testiranim merama koje promovišu učešće građana na lokalnom i regionalnom nivou u Evropi.

Više od 30 uspešnih inicijativa su analizirane u okviru klastera, kao što su učešće mladih i građansko obrazovanje, životna sredina i javni prostor, učešće starijih osoba, podrška udruženjima civilnog društva i projektima građana, javni resursi, e- učešće i unakrsni alati. Podeljeni u radnim grupama, učesnici su identifikovali elemente kvaliteta različitih inicijativa i razgovarali o njihovom uticaju.

Kao konkretni koraci za pokretanje druge faze projekta na lokalnom nivou, dve ključne sesije su održane drugog dana. Prvo, na osnovu razmena i debata održanih prethodnog dana, svaka nacionalna delegacija je prepoznala jednu-dve mere za sprovođenje na svojoj teritoriji, da bi se povećala stopa učešća građana. Akcioni plan o tome kako da se primene ove konkretne mere je sačinjen nakon toga i podeljen među partnerima.

Popodnevna sednica je bila posvećena fazi testiranja u cilju razmene zajedničkih indikatora za procenu uspešnosti sprovedenih mera. Delegacije su se okupile oko zajedničkih mera i složile se o procesu procene zasnovane na dva koraka: ocenjivanje percepcije učešća u javnom životu na zadatu temu pre i posle implementacije i uvođenja usvojenih mera.

Radi postizanja daljeg angažovanja lokalnih učesnika, partneri su organizovali izložbu koja je imala za cilj obezbeđenje vidljivost svim uspešnim projektima koji promovišu učešće građana. Ona je okupila predstavnike međunarodnih i lokalnih vlasti i udruženja civilnog društva i predstavljala je jedinstvenu priliku za povezivanje i razmenu iskustva o mogućnostima finansiranja za buduće inicijative. Kako su mnogi od prikazanih projekata usvojeni u okviru programa Evropa za građane, događaj je takođe bio prilika da se promoviše program i pronađu potencijalni partneri za novi programski period 2014-2020.

Trodnevni događaj završen je terenskom posetom Muzeju Nesebar, čija izgradnja je bila dobra praksa participativnog procesa u planiranju javnih površina . To je takođe bila prilika da se stekne uvid o istorijskom putu koji je vodio centar Nesebara da bude priznat kao baština UNESCO

Localising the Post-2015 Development Agenda

Within the framework of the Post-2015 Development Agenda, a consultation on localising is now open by LRA4DEV.

Its aim is to explore means of implementation which will put the Agenda into practice at local level. Contributions will be included in the Dialogues result which will be presented to the UN General Assembly and will inform the UN Secretary General Report on the post-2015 Development Agenda.

To contribute to the consultation please answer online from the [European Portal of Decentralised Cooperation](#) where contributions are possible until 31th July 2014.

The survey for consultation was realised by the Committee of the Regions of the European Union in collaboration with UNDP.

For further information, please contact LRA4DEV@cor.europa.eu

Novi Delegat i partnerstvo za LDA Gruzija - ALDA pozdravlja Nino Tvaltvadze

Imenovan je novi delegat Agencije lokalne demokratije u Gruziji , Kutaisi. Počevši od jula, Nino Tvaltvadze je delegat agencije, a zamenjuje bivšeg delegata Soso Khakhaleishvili.

Nino je diplomirala pravo i ima veliko iskustvo, kako u privatnom tako i u nevladinih sektoru, kao i u akademskim krugovima. Učestvovala je u različitim obukama i seminarima u Gruziji i inostranstvu.

Nino je udata i ima troje dece, Tekla, Sesili i Tengiz.

Pored toga, realizovana je uspešna poseta poljske delegacije iz Kujavsko - Pomorskie regiona, gruzijskom regionu Imereti. Predvođena potpredsednikom ALDA-e, Imkom Gorskom, poljska delegacija se sastala sa guvernerom Imereti regiona radi dogovora o partnerstvu između ove dve regije.

Osim toga, partnerstvo će započeti između poljskog regiona ALDA i LDA Gruzije. Za više informacija, pročitajte [povezanu vest](#).

Cela mreža ALDA pozdravlja Nino Tvaltvadze i raduje se saradnji sa poljskim regionom Kujavsko - Pomorskie!

Novi partnerstvo između ALD Centralna i Južna Srbija i Patrimoine Sans Frontières

Sa zadovoljstvom vas obaveštavamo da su francuska nevladina organizacija Patrimoine Sans Frontières (PSF) i Agencija lokalne demokratije Centralna i Južna Srbija (LDA CSS) počele da rade na

pripremi zajedničkog projekta koji će prilagoditi metodologiju obrazovnog programa '[Patrimoine en partage](#)', razvijenog od strane našeg francuskog partnera, u kontekst obrazovnog sistema u Srbiji.

Cilj projekta je, kao i u Francuskoj, promocija svesti o individualnom i kolektivnom kulturnom nasleđu, njihovoj komplementarnosti, bogatstvu koje predstavlja kulturno nasleđe drugih, vezama između lokalnih i univerzalnih kulturnih vrednosti i važnosti poštovanja razlika koje postoje između njih.

Prema planu, pilot faza projekta će se realizovati u školama u Knjaževcu. Naučni odbor projekta će biti sastavljen od relevantnih aktera, kao što su lokalni ogranak srpskog Ministarstva za obrazovanje, nauku i tehnološki razvoj, lokalna uprava, muzej, Narodna biblioteka i nekoliko osnovnih škola iz Knjaževca.

Osnovan 1992., uz podršku francuskog Ministarstva kulture i komunikacija, Patrimoine Sans Frontières (PSF), je posvećen očuvanju ugroženih ili zapostavljenih lokacija i pitanja kulturnog nasleđa širom sveta.

Možete pročitati više o našem novom partneru [Patrimoine Sans Frontières na njihovoj zvaničnoj web stranici](#).

Završna konferencija "Start up training" projekta

U ponedjeljak 23. maja, u sali Ramada Hotela u Podorici (Crna Gora), održana je završna konferencija projekta "Start up training" kojoj su prisustvovali Alesandro Perelli, potpredsednik ALDA, i Kerim Međedović, delegat LDA Nikšić.

Projekat finansiran od strane Autonomne regije Friuli Venecija Đulija, kojoj je LDA Nikšić strateški partner, ima za cilj da podrži zapošljavanje i otvaranje novih radnih mesta u Crnoj Gori i da poboljša proces internacionalizacije preduzetničkog sistema Friuli Venecija Đulija u Crnoj Gori, u isto vreme uključujući tradicionalne aktere i udruženja preduzetnika.

Posebno, projekat ima za cilj razvoj specifičnih ciljeva, kao što su interesovanje za stvaralačke strategije, osnivanje Centra za stručno obrazovanje u Crnoj Gori, izbor i pripremu osoblja, kao i sprovođenje analize radi procene preduzetničkih potreba u Crnoj Gori.